

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060107

DOM
2015-09-30
Stockholm

Mål nr
M 5666-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-06-12 i mål M 244-15,
se bilaga

KLAGANDE

Bohusfrakt Grus & Kross AB

MOTPARTER

1. J A K

2. S C

3. A J

4. P-O J

5. J K

6. E K

Ombud för 6: S C,

7. C M

8. G M

9. M M

10. M N

11. M O

12. A-L P

13. E S

14. Å S

Dok.Id 1233508

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00-15:00
---	---	--	---------------------------------	---

SAKEN

Avvisad ansökan om tillstånd till bergtäkt på fastigheten X i Färgelanda kommun; nu fråga om prövningstillstånd och återförvisning

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
 2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.
-

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade den 11 december 2014 att godkänna miljökonsekvensbeskrivningen och ge J-O N tillstånd enligt miljöbalken att bedriva täkt av berg på fastigheten X i Färgelanda kommun. Efter överklagande har mark- och miljödomstolen upphävt beslutet och avvisat ansökan med hänvisning till att en alternativredovisning borde ha ingått i miljökonsekvensbeskrivningen vid tidpunkten för kungörelsen av ansökan och att det utan en sådan inte går att ta ställning till om den ansökta verksamheten uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bohusfrakt Brus och Kross AB, som har övertagit tillståndet, har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen fastställer miljöprövningsdelegationens beslut om tillstånd och har anfört bl.a. följande. Mark- och miljödomstolens dom vilar på felaktig grund. Vid tidpunkten för kungörelsen den 2 maj 2014 fanns lokaliseringsalternativ redovisade, dels som bilaga till ansökan daterad den 10 april 2013, dels i en komplettering daterad den 13 april 2014.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd och tar upp målet till omedelbart avgörande.

Som mark- och miljödomstolen anfört i sin dom ska en tillståndsansökan avvisas på grund av processhinder om miljökonsekvensbeskrivningen har så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Avsaknad av alternativredovisning utgör en sådan brist, liksom andra brister som kan kvarstå efter det att möjligheterna att komplettera underlaget har uttömts.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar emellertid att det i detta fall har funnits en alternativredovisning vid tidpunkten för miljöprövningsdelegationens kungörelse av

ansökan. Det har således inte funnits skäl att avvisa tillståndsansökan av den anledningen. Detta utgör ett fel som kan antas ha inverkat på målets utgång och som inte kan avhjälpas utan väsentlig olägenhet i Mark- och miljööverdomstolen. Med hänsyn till detta samt instansordningsprincipen ska mark- och miljödomstolens avgörande undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt handläggning. Mark- och miljööverdomstolen prövar därmed inte frågan om tillstånd till täktverksamhet kan ges.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Vibeke Sylten, referent, och Åsa Marklund Andersson (deltar ej i frågan om prövningstillstånd) samt tekniska rådet Dag Ygland.

Föredragande har varit Gunilla Barkevall.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-06-12
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 244-15

KLAGANDEN

1. J A K

2. S C

3. A J

4. P-O J

5. J K

6. E K

Ombud:

7. C M

8. G M

Dok.Id 294306

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

9. M M

10. M N

11. M O

12. A-L P

13. E S

14. Å S

MOTPARTER

1. Bohusfrakt Grus & Kross
S

Ombud: S A 400 22
Göteborg

2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslut den 11 december 2014, i ärende nr 551-13475-2013, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till bergtäkt på fastigheten X i Färgelanda kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Miljöprövningsdelegationens vid
Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslut den 11 december 2014 och avvisar
ansökan.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen (MPD) vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade den 11 december 2014 att godkänna miljökonsekvensbeskrivningen och lämna J-O N tillstånd enligt miljöbalken att bedriva täkt av berg på fastigheten X i Färgelanda kommun inom det verksamhetsområde som framgick av den till beslutet bifogade exploateringsplanen. Tillståndet förenades med i enlighet med aktbilaga 1 redovisade villkor.

YRKANDEN M.M.

J K och J A K (ägare till fastigheterna Y och Z m.fl.) har yrkat att beviljat tillstånd ska upphävas och har anfört bl.a. följande. Tillståndet befaras ge upphov till negativa konsekvenser för dem i form av påverkan på miljön, djurlivet och deras hälsa. Valboån, som redan är hårt belastad, kommer att påverkas av täktverksamheten. Landsbygden är viktig för dem och det buller och oljud som genereras från verksamheten kommer att drabba boende i området avsevärt. De känner inte till att det skulle ha gjorts någon bullermätning på plats. Väg 2081 – som i dag är i mycket dåligt skick – kommer enligt ansökan att användas som transportväg söderut. Boende utmed vägen kommer att påverkas av den markant ökade trafiken med tunga fordon. En etablering av bergtäkt i deras närområde kommer i hög utsträckning att minska marknadsvärdet på deras fastigheter och göra dem svårsålda. Vidare förväntas sprängningarna göra åverkan på deras fastigheter med sättningar, sprickor etc. som följd.

Å S och E S (ägare till fastigheten X1) har yrkat att täkttillståndet ska upphävas och har anfört bl.a. följande. Deras fastighet ligger inom influensområdet för täktverksamheten. Deras bostadshus är uthyrt som permanentbostad och det finns en stor risk att hyresgästerna kommer att flytta om täktverksamheten kommer till stånd. Ett förtydligande önskas kring ÅF:s rapport från den 4 juli 2012. Bullerstörningen kommer att vara högre än vad rapporten utvisar dels genom att beräkningen av bullerstörningen har utgått ifrån en bottennivå som är + 6 m än i verkligheten, dels genom att verksamheten kommer att

bli svår att skärma med bullerskydd. De vill ha en ny beräkning gjord med förutsättningen att bottennivån höjs från + 104 m till +110 m. Någon positiv sysselsättningseffekt i kommunen förväntas inte. Behovet av täktmaterial kan täckas genom sju redan befintliga bergtäkter i närområdet. Dessutom finns ytterligare bergmaterial vid Högalids idrottsplats. Täktverksamhet bedrivs även väster och öster om Färgelanda kommun. Enligt de två största transportörerna inom kommunen har åtgången av transporterat ballastmaterial de senaste åren varit 20 000 – 22 000 ton per år inom Färgelanda kommun. Den i ansökan angivna mängden om 45 000 ton/år är beräknad på Sverige i snitt medan den verkliga åtgången i Färgelanda kommun är betydligt lägre.

M O har yrkat att täkttillståndet ska upphävas och har anfört bl.a. följande. Bullret från stenkrossarna hörs på långt avstånd. Vidare bullrar de tunga lastbilarna som kör materialet till och från täkten. Även dammet från krossning är betungande och lägger sig som ett lager på allting flera kilometer från själva bergtäkten.

G M, M M och C M har yrkat att täkttillståndet ska upphävas och har anfört bl.a. följande. Naturvårdsverket anser generellt att det är en fördel att fortsätta en täktverksamhet på samma plats i stället för att ianspråkta ny mark. Det finns gott om bergtäkter som kan tillgodose behovet av kross inom Färgelanda kommun, både inom själva kommunen och i dess närområde. Med hänsyn till redan befintliga täkter kan det förhållandet ifrågasättas att tillstånd ges till ytterligare en bergtäkt. Från sökanden har anförts att kvaliteten på berget i nuvarande täkter är låg, men några bevis har inte presenterats på detta. Sökanden hävdar också genomgående att det är hög tonalithalt i hela det avsedda området. Detta är dock inte fullständigt klarlagt. Alla boenden utmed väg 2081 kommer att påverkas av tunga bullrande transporter.

P-O J har yrkat att tillståndsbeslutet ska upphävas och har anfört bl.a. följande. Enligt länsstyrelsens första utredning finns inte behov av ytterligare bergkross inom Färgelanda kommun. Inte heller MPD har kunnat påvisa något

sådant behov. Trots detta har tillstånd att påbörja verksamheten beviljats, vilket bör betraktas som misshushållning med naturens resurser och ett frångående av det ansvar som MPD har. Det finns inga kalkyler som visar hur det överklagade beslutet kommer att ge någon form av samhällsnytta. Företagsekonomiska fördelar har vid flera tillfällen ifrågasatts, men detta uppges inte vara MPD:s ansvar. Relationer i beslutsprocessen ??? (Ab 6)

A J och A-L P har yrkat att tillståndsbeslutet ska upphävas och har anfört bl.a. följande. De bor cirka 200 m från den tilltänkta täkten. Det finns tillräckligt med täkter runt om i området så att det räcker för Färgelanda kommun. Transporterna till och från täktverksamheten kommer att bli mycket störande. Det uttrycks farhågor för hur vattnet kommer att påverkas av alla föroreningar som lastbilarna släpper ut.

E K och S C har yrkat i första hand att sökanden ska nekas tillstånd till bergtäkt på fastigheten X i Färgelanda kommun och att i andra hand att ärendet ska återförvisas för förnyad handläggning. De har, såsom domstolen uppfattat det, slutligen anfört bl.a. följande.

Tillgång och efterfrågan på ballast och makadam

Enligt uppgift från länsstyrelsen har den tänkta täkten Färgelanda kommun som marknad. Vidare har uppgetts att tillståndsgiven kapacitet på 30 000 ton bergkross finns inom Färgelanda kommun. Utöver detta finns åtskilliga exempel på tillståndsgiven kapacitet inom en radie av ca 50 km i närområdet.

Naturvårdsverket anger i sina föreskrifter och i tillämpliga rättsfall att det ska finnas ett fastställt behov av de produkter som en täkt producerar. Det räcker alltså inte med undersökningar av kvalitet och tillgänglighet på material utan det ska finnas en tydligt redovisad efterfrågan i det närområde där man har för avsikt att starta produktionen i en täkt. Enligt gällande rättsfall och föreskrifter ska det också finnas sakligt dokumenterad avsättning för krossen, dvs. sökanden ska kunna dokumentera att det i praktiken finns överenskommelser om försäljning av produkterna.

Bevisbördan för detta vilar på ansökande part. Nordberg vill med sin ansökan mer än fördubbla kapaciteten i Färgelanda kommun från 30 000 ton per år till 70 000 ton per år.

Rättspraxis vid konkurrens och försiktighetsprinciper

Länsstyrelsens handläggare har varit tydlig med att länsstyrelsen inte tar några hänsyn till marknadsekonomiska aspekter vid beredning och beslutsfattande. Detta ter sig något märkligt eftersom sakfrågan faktiskt redan är rättsprövad i dom nr 4269-11 vid Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen. Mark- och miljööverdomstolen har i mål 11909-13 också meddelat en dom som är tillämplig i detta sammanhang. I Färgelanda kommun finns redan tillståndsgiven kapacitet med 30 000 ton. Sökanden har endast kunnat påvisa kvaliteten på materialet i eget berg. Det finns inga uppgifter i ansökan om vilken kvalitet som de två redan etablerade täkterna i området producerar. Ingentera täkten hade startats från början om kvaliteten på materialet varit urusel. Det är ingen orimlighet att ställa krav på att sökanden ska kunna visa att det material som avses att produceras är av så mycket bättre kvalitet än den som redan finns hos etablerade täkter. Att materialet i sökandens berg håller god kvalitet räcker inte. En mer än fördubbling av produktionskapaciteten i en så liten kommun som Färgelanda är inte kommersiellt motiverad. Även i en behovssituation ska alltid en avvägning göras gentemot behovet av skydd för människor och natur. Så har inte skett i det aktuella fallet.

Försiktighetsmått

I 2 kap. 3 § miljöbalken återfinns den s.k. grundläggande hänsynsregeln om försiktighetsmått. Här återfinns kravet på att undvika utarmning av miljö och natur samt kravet på att undvika misshushållning med naturresurser. Länsstyrelsen har valt att helt eller delvis bortse från detta lagrum, särskilt mot bakgrund av att krav på behovsutredning inte har ställts och att det har varit tillräckligt med en geologisk utredning och fullföljd ansökan. Lagrummet är även tillämpligt på transporter till och från den fastighet där täkten planeras. Ett tillstånd på 40 000 ton per år innebär att antalet tunga transporter längs med väg 2081 kommer att öka radikalt. Vägverket har i tidigare remissvar påpekat att väg 2081 troligen måste breddas och förstärkas

för att klara de ökande transporterna från tåkten. Något datum eller svar på när Vägverket kommer att få resurser till denna ombyggnation finns inte i ansökan och inte heller i länsstyrelsens utredning. Hänvisning görs till Mark- och miljööverdomstolens dom i mål MÖD 2007:30. Domen behandlar vilka krav och utredningar som måste lämnas in och tillämpas i samband med att en täkt tillståndsprövas.

Miljökontroll av utsläpp

Tvårs igenom det blivande brytningsområdet rinner en bäck, som mynnar i Valboån. Valboån är mottagare av all avrinning i området och mynnar i sin tur i Gullmarsfjorden. De utsläppsgränser som satts av MPD är alldeles för generösa. Det finns stor risk för att föreskrivna skyddsregler i tillståndet inte kommer att skötas.

Hantering av MKB-processen

Några alternativa lokaliseringar till den tänkta tåkten i Färgelanda eller Dalsland har inte undersökts. Det enda samråd som har skett med boende och sakägare är det samråd som skett i samband med att S A serverade förhandsbesked till hälften av de berörda boende i bygden. Därefter har inget samråd skett vare sig angående olika täktlägen eller andra alternativ.

Länsstyrelsens resonemang kring ansökan och grunder för beviljat tillstånd

Praxis för hur tillstånd beviljas och hanteras skiljer sig en hel del åt mellan olika länsstyrelser. I Halland har länsstyrelsen trots godkänd lokaliseringsplan och behovsutredning med mera nekat ett antal tillstånd med hänvisning till försiktighetsprincipen och att befintliga tillstånd täcker behovet. I Västra Götaland däremot tas ingen sådan hänsyn. Detta strider mot rådande praxis och mot Naturvårdsverkets föreskrifter.

M N har yrkat att tillståndsbeslutet ska upphävas och har anfört bl.a. följande.

Tåkten kommer att förorsaka mycket väsen, buller och damm.

Transporterna, som kommer att gå mot Färgelanda, kommer att orsaka ännu mer skada på vägen. En tidigare tillståndsansökan för täkt på samma plats har avslagits.

Färgelanda kommun har inget att erinra mot gällande beslut om tillstånd till bergtäkt.

Länsstyrelsen har bestritt bifall till samtliga överklaganden och har anfört bl.a. följande. Enligt länsstyrelsens bedömning framförs i överklagandena synpunkter som i huvudsak överensstämmer med vad som tidigare framförts i samband med tillståndsprövningen av den planerade bergtäkten. Synpunkterna har beaktats vid utformningen av villkor och övriga begränsningar för verksamheten och har behandlats med kommentarer i MPD:s beslut. Länsstyrelsen delar MPD:s bedömning att de villkor och övriga begränsningar som fastställts för verksamheten är tillräckliga för att minimera störningarna för kringboende och påverkan på miljön i övrigt kring täktområdet.

Bolaget har bestritt bifall till överklagandet och anfört bl.a. följande.

Miljöeffekter

Beträffande olika miljöeffekter anser bolaget att dessa är väl beskrivna i ansökan och beslutet om tillstånd. I dessa handlingar framgår också hur inverkan på miljön ska begränsas på olika sätt. Beträffande buller vill bolaget påpeka att det för tillfället inte går att göra någon mätning på plats, utan endast prognoser, vilka bolaget finner utförligt genomförda och redovisade av konsultföretaget ÅF. Bullerplanket framför fastigheten Y går mycket väl att etablera på fastigheten Y1, längs med servicevägen. En skärmning ska placeras så nära bullerkällan som möjligt. Väg 2081 har befunnits acceptabel som transportväg av Trafikverket, med den omfattning som produktionen och därmed transporterna har enligt gällande tillstånd. Det är vidare så att transporterna som går mot S från täkten kommer att fördelas på olika sidovägar till väg 2081 och flödet av trafik genom tätortsbebyggelsen kommer att vara reducerat jämfört med det totala trafikflödet. Bolaget vill särskilt påpeka att den ansökta verksamheten gäller lokal

försörjning med bergkrossmaterial. I detta avseende skiljer den sig från en tidigare ansökan för samma bergförekomst, som gällde ett betydligt större årligt uttag. Lokalt behov av försörjning, med åtföljande transporter, föreligger ju i vart fall, och om inte täkten på Högsäters-Hede öppnades, skulle motsvarande längre transporter krävas för det behov som i vart fall föreligger. Det är ju inte så att behovet av byggmaterial skapas av att det kan produceras. Behovet finns och uppkommer kontinuerligt och kan mötas med kortare transport eller längre. För den kommande verksamheten kommer ett kontrollprogram att upprättas. Kontroll kommer att planeras av sådana miljöeffekter som buller, markvibrationer, luftstötsvågor och eventuell kemisk påverkan på vatten i omgivande vattendrag. Detta är den normala ärendegången i ett täktärende.

Reviderad bullerprognos

I en inlaga (aktbilaga 3) påpekas att nivån för täktbotten reviderats efter det att bullerprognosen gjordes år 2012. Denna utgår alltså från en nivå som är några meter högre än den som senare fastställdes i täktplanen. Bakgrunden till detta är att bullerprognosen baserades på den topografiska kartans nivåkurvor och dessa reviderades senare med en inmätning med Lantmäteriets laserscanningsbild enligt projekt LiDAR. (Jfr. beskrivningen i kompletteringshandlingen den 13 april 2014.) Denna senare mätmetod ger en mycket god mätnoggrannhet. På jämna ytor, oavsett vegetation, blir noggrannheten i dm-skala. Den reviderade exploaterings-planen utgår från denna högre mätnoggrannhet. Mätning gjordes på ytan öster om täkten, som är tänkt för en arbetsplan. Täktbotten ska ligga minst 1 m över nivån för bäcken öster därom. Det har alltså framkommit att bullerprognosen baserades på en för hög nivå för den tilltänkta täktbotten. Detta innebär att bullret i vart fall får bättre skärmning i fall täktbotten anläggs lägre. Skärmningseffekten ökar. Mot denna bakgrund finns ingen anledning att revidera bullerprognosen. Den utgör ett värsta fall och bullerbilden blir troligen något bättre i verkligheten än vad bullerprognosen visar.

Servicevägen

Såsom beskrivs i ansökningshandlingarna kommer en särskild serviceväg att anläggas, som ska betjäna täkten. En ny sträckning av den samfälliga vägen kommer att anläggas, så att transporterna till/från täkten kan hållas åtskilda från den trafik som betjänar boende längs vägen till Milleryr. De aktuella lantmäteriförrättningarna kommer att initieras när täkttillståndet vunnit laga kraft och en sådan ”väsentlig förändring” av trafiksituationen uppkommit, som ger grundval för att begära förrättning. (Jfr kompletteringssituationen den 13 april 2014.) Den beskrivna planeringen av vägarna kommer att få effekten att minimera störningar och lokala trafikproblem, vilka skulle kunna uppkomma av transporter till/från täkten.

Behovet av verksamheten

Nu tillåten produktion av ballastmaterial i Färgelanda kommun

(Med ballastmaterial avses här sådant bergkross/grus/sand som får användning för byggande av vägar, anläggningar, vidare som komponent i betong, putssand, mursand etc.)

Täkttillstånd (laga kraft) i Färgelanda kommun som gäller brytning av grus och/eller berg är följande tre:

Z1. Enbart sand/grus. Totalt tillåtet uttag under tio år är 40 000 ton, motsvarande ett beräknat årligt uttag av 4 000 ton sand. Tillståndshavare är ett cementgjuteri. Tillståndet gäller till den 30 september 2015.

X2, sand/grus/berg. Totalt under tio år 73 000 ton naturgrus samt 69 000 ton berg. Beräknat årligt uttag av naturgrus är 7 300 ton och av berg 6 900 ton. Årlig produktion får inte överstiga 20 000 ton. Tillståndet gäller till den 31 december 2021.

Y2, sand/grus/berg. Totalt under tio år omfattar tillståndet uttag av 85 000 ton berg och 8 000 naturgrus. Beräknat årligt uttag är 8 500 ton berg och 800 ton

naturgrus. Årlig produktion av bergkross får inte överstiga 10 000 ton och av naturgrus 1 000 ton. För en beräkning av försörjningen i Färgelanda kommun är endast de två sistnämnda täkterna relevanta eftersom Z1 har ytterligare tillstånd endast c. ett halvt år. Summan av ballastmaterial som kan produceras i kommunen är då per år: 8 100 ton naturgrus och 15 400 ton berg för krossning.

Beräknad konsumtion (=behov) av ballastmaterial i Färgelanda kommun

Enligt SGU:s nationella statistik om utvinning av berg, grus, sand m.fl. material är genomsnittlig användning av ballastmaterial i Sverige c. 9 ton per person och år, varav 8 ton erhålles genom täktverksamhet och 1 ton tillkommer på annat sätt, främst s.k. ”entreprenadberg”; sprängsten från byggen och anläggningsarbeten. Färgelanda kommun har cirka 6 500 mantalskrivna invånare. Detta motsvarar att behovet av ballastmaterial från täkter uppgår till genomsnittligt c. 50 000 ton per år. Tillståndsgivna mängder material i kommun utgör c. hälften av denna mängd; totalt c 23 500 ton, varav 8 100 ton är naturgrus, alltså c. en tredjedel. Inom Färgelanda kommun föreligger ett tydligt underskott av försörjning med ballastmaterial och en relativt stor del av tillståndsgivet material utgör naturgrus. Tillståndsgiven brytning av berg för krossning är 15 400 ton. Detta ska jämföras med en tänkt situation i vilken naturgrusmålet respekteras och minst 90 procent av ballastmaterialet produceras från bergtäkter. 90 procent av 50 000 ton motsvarar 45 000 ton. Nuvarande produktionsbas för bergkrossmaterial i Färgelanda kommun är således alldeles för liten; behovet är c. 45 000 ton och produktionen är maximalt 23 500 ton. Enligt naturgrusmålet bör brytning av naturgrus minska i Sverige och fasa ut till att enbart gälla sådana material som rimligen inte kan produceras på annat sätt. Minst ytterligare en bergtäkt, sådan som det aktuella projektet på Högsäters-Hede, krävs för att uppnå dels tillräcklig försörjningsgrad inom kommunen, dels tillräcklig tillgång på bergkrossmaterial så att naturgrusbrytningen kan minimeras. Till ovanstående resonemang kan invändas – så som också beskrivs i t.ex. aktbilaga 8 – att kommunen ingår i en region och att marknaden inte delas upp efter kommungränser. Marknaden är kontinuerlig. Det anförs att det finns en betydande produktionskapacitet inom en region som ungefär motsvarar Dalsland och Norra

Bohuslän. Denna produktionskapacitet finns därför att det inom regionen bor c. 125 000 personer (permanent), vilket medför att det sker en konsumtion av i storleksordningen en miljon ton ballastmaterial per år. (Västkusten är dessutom en populär region för fritidsboende, vilket ytterligare ökar behovet av material för väg- och husbyggnad m.m.). Att beräkna kommunens behov och materialbalans är dock relevant därför att bergkrossmaterial inte bör fraktas långt. Täkterna i en region bör finnas spridda och ge ett fördelat underlag för produktion/försörjning. De bör vara spridda för att kundernas kostnader inte ska belastas onödigt av långa transporter och onödiga transporter är också negativa för trafiksituationen längs vägarna och med onödig förbrukning av fossila bränslen. För att marknaden ska fungera effektivt är det också önskvärt med en aktiv konkurrens, så att situationer med de facto monopol eller oligopol undviks. Detta förutsätter en mångfald av täkter inom en region. Att marknadens aktörer uppfattar regionen som ett bristområde framgår av att det finns ett flertal ansökningsprojekt om nya/förlängda tillstånd till bergtäkter, så som Blomsholm och Spoltorp i Strömstads kommun, Stora Almås väster om Vänersborg, Gatan respektive Kräppekärrsrud i Melleruds kommun och Klageröd i Tanums kommun. Slutsatsen blir att försörjningsbasen för bergkrossmaterial för tillfället är för liten i Dalsland/Norra Bohuslän, sett såväl regionalt som lokalt, dock är behovet av ökad produktion av bergkross särskilt markant inom Färgelanda kommun.

Bergmaterialets kvalitet

En stor del av bergmaterialet i förekomsten på Högsäters-Hede utgör tonalit. Omfattande provningar har visat på en mycket god kvalitet. Detta innebär att materialet som kan produceras lämpar sig för olika användningsområden, såväl ej krävande (t.ex. bärlager i vägar) som kvalificerade, så som ballast i asfalt. Användbarheten är alltså mycket god. Enligt t.ex. SGU:s översiktskarta över regionens berggrund dominerar graniter, vilka generellt får anses ha lägre kvalitet än tonaliten. Kvalitetsaspekten förstärker argumentationen om behovet av materialet, men den viktiga faktorn för bedömningen av behovet, är den redovisade situationen av reell materialbrist i kommunen.

Domar som gäller behov av andra täktverksamheter

Några domslut anförs i aktbilaga 8 som förmenta argument för en strängare avvägning av behov kontra miljöeffekter än som gjorts i ärendet X.

Följande domar anförs

Dom i mål M 4269-11 vid Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen (den 7 september 2012). En bergtäkt som beviljades av Länsstyrelsen i Dalarnas län nekades tillstånd av mark- och miljödomstolen. Domskäl var att det gällde en ”objektstäkt”, alltså en täkt som inte gällde regional försörjning, utan ett väldefinierat, tidsbegränsat projekt och att det redan förelåg en täkt som kunde tillgodose aktuellt behov. Som motstående intresse förelåg vidare höga naturvärden.

Dom i mål M 11909-13 vid Mark- och miljööverdomstolen i Svea Hovrätt (den 5 juni 2014). Mark- och miljööverdomstolen höjde tillåtet årligt uttag till 35 000 ton per år, att jämföra med det uttag som beviljades av mark- och miljödomstolen som uppgick till 20 000 ton per år. Som domskäl anfördes behovet av material som motiverar att en skälig nivå av uttag bör tillåtas. Begränsningar av störningar reglerades genom villkor. Dom i mål M 220-14 vid Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen (den 20 februari 2015). MPD vid länsstyrelsen hade avslagit ansökan, medan domstolen upphävde detta beslut och återförvisade ärendet till MPD för förnyad handläggning med beaktande av att begränsningar för verksamheten ska regleras genom villkoren. I domen diskuteras vidare miljöeffekterna av de transporter som föranleds av den ansökta verksamheten och alltså utgör en följdverksamhet. För att en verksamhet ska vara tillåtlig, får inte heller följd-verksamheterna strida mot miljöbalkens hänsynsregler. Som framgår av datum är ärendet inte slutligt avgjort. Ytterligare en referens till dom anförs, nämligen MÖD 2007:30, men bolaget har inte kunnat identifiera denna dom och kan därför inte utvärdera den.

Bolagets slutsats av refererade domar och domskäl

Behov ska föreligga av en verksamhet för att denna ska tillåtas. Med ”behov” avses i första hand samhällets kontinuerliga behov. I fall behov föreligger av det

producerade materialet kan verksamheten tillåtas förutsatt att miljöeffekterna kan begränsas genom villkor. Följdverksamheter ska beaktas vid prövningen av en täktansökan. Bolaget anser inte att det från de refererade domarna har framkommit något argument mot det beviljade tillståndet för bergtäkten på X, Färgelanda kommun. Bolaget kan inte se att MPD i detta ärende skulle ha avvikit från gängse och etablerad tolkning av gällande miljölagstiftning, också beaktande de refererade rättsfallen.

Övrigt

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 28 januari 2015 avvisat ett yrkande om att mark- och miljödomstolen med omedelbar verkan ska förordna att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla.

Bohusfrakt Grus & Kross AB (nedan bolaget) har den 24 mars 2015 meddelat domstolen att bolaget övertagit det av MPD lämnade tillståndet.

Mark- och miljödomstolen har den 21 april 2015 hållit sammanträde och syn i målet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har i det här målet att ta ställning till huruvida miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. 7 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen noterar att fråga är om en verksamhet som ska anses ge upphov till betydande miljöpåverkan. Som framgår av 6 kap. 7 § första stycket punkten 4 ska därför – förutsatt att alternativa platser för täktverksamheten är möjliga – miljökonsekvensbeskrivningen innehålla en redovisning av sådana alternativ.

Ibland är det material som ska brytas ut unikt och behovet av material kan därför inte på något realistiskt sätt tillgodoses på något annat sätt än genom den avsedda verksamheten. I fråga om bergtäkter som avser uttag av material där förekomsten är

god har emellertid lagstiftaren särskilt konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar (prop. 2008/09:144 s. 13). I dom den 21 mars 2014 i mål M 3113-13 har Mark- och miljööverdomstolen uttalat att det vid nyetablering av täkt krävs en noggrann lokaliseringsutredning. Ju större risken är för att motstående intressen ska påverkas desto större är också kraven på utredningens omfattning och kvalitet.

Det material som avses att brytas i täkten håller hög kvalitet. Mark- och miljödomstolen har dock inte uppfattat att materialet är av så unikt slag att alternativa lokaliseringar av den anledningen inte skulle kunna vara aktuella.

Av praxis följer att en tillståndsansökan ska avvisas på grund av processhinder om miljökonsekvensbeskrivningen har så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön (jfr. MÖD 2012:5).

Täktverksamhet är typiskt sett av ingripande natur. Vidare har frågan om verksamhetens lokalisering stor betydelse för de kringboende. Mark- och miljödomstolen finner att det på grund av avsaknad av alternativredovisning inte går att ta ställning till om den ansökta verksamheten uppfyller 2 kap. 6 § miljöbalken (lokaliseringsregeln). En alternativlokalisering borde därför ha ingått i miljökonsekvensbeskrivningen vid tidpunkten för kungörelsen av ansökan. Mark- och miljödomstolen finner därför att MPD:s beslut ska upphävas och ansökan avvisas.

Mark- och miljödomstolen tillägger att underlaget i miljökonsekvensbeskrivningen förefaller uppvisa brister även i fråga om buller, utrymmet för sedimentationsdammar, serviceväg och upplagsplatser liksom utredningen beträffande behovet av täktmaterialet (det senare inte minst i ljuset av Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2015 i mål 5627-14).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 3 juli 2015.

Susanne Mörkås

Joen Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Mörkås, ordförande, tekniska rådet Joen Morales och de särskilda ledamöterna Göran Husebye och Caj Rooslund. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren.